

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФІЗИКА, ЕЛЕКТРОНІКА,
ЕЛЕКТРОТЕХНІКА

ФЕЕ :: 2017

**МАТЕРІАЛИ
та програма**

НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Суми, 17–21 квітня 2017 року)

Суми
Сумський державний університет
2017

Опромінення за допомогою ND: YAG лазера тонкої спреї-піролізної плівки CZTS для заліковування структурних дефектів

Шамардін А.В., *аспірант*; Істратов М.Є., *студент*;
Рекунов Є.М., *студент*; Курбатов Д.І., *старший науковий співробітник*; Опанасюк А.С., *професор*
Сумський державний університет, м. Суми

Кестеріт сполука CZTS ($\text{Cu}_2\text{ZnSnS}_4$) являє собою потенційний напівпровідниковий поглинаючий матеріал для сонячних перетворювачів в якості альтернативи існуючим CIGS і CdTe завдяки підходящій ширині забороненої зони (1,5 eV) з великим коефіцієнтом оптичного поглинання ($\alpha > 10^4 \text{ см}^{-1}$) і р-типу провідності. Складові елементи сполуки недорогі, екологічно нешкідливі і їх в достатку в земній корі. Розрахунки за фотонним балансом Шоклі–Квайсера показують теоретичну ефективність перетворення одноперехідних сонячних елементів на основі CZTS близьку до 32,2%. На даний момент для цієї сполуки вже досягнута ефективність перетворення енергії у 12,6%, але є місце для вдосконалення.

Тонкі плівки CZTS розпиляли на підігріту до $T = 623 \text{ К}$ скляну підкладку методом пульсуючого спреї-піролізу. Товщина плівки становила 1,1 мкм. Після цього зразок опромінювали в атмосфері повітря за допомогою Nd:YAG лазера з використанням другої гармоніки $\lambda = 532 \text{ нм}$ з інтенсивністю $I = 17,5 \text{ МВт/см}^2$ в скануючому режимі. Для вивчення фазового складу до і після лазерного відпалу використовували метод рентгенівських дифракцій і спектроскопію комбінаційного розсіювання світла. Морфологія поверхні та поперечного перерізу зразка були досліджені за допомогою атомно-силової мікроскопії і скануючого електронного мікроскопа.

Було встановлено, що отриманий зразок має однофазну сполуку CZTS без домішок вторинних фаз. Після опромінення на спектрах комбінаційного розсіювання світла і рентгенограмах спостерігалось зменшення напівширини піків і збільшення їх інтенсивності, що говорить про покращення кристалічної якості матеріалу.